

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री मीरा खडका
माननीय न्यायाधीश श्री टंकबहादुर मोक्तान
फैसला

०७०-८१-०२००

मुद्दा:- उत्प्रेषणयुक्त परमादेश ।

नेपाल मेडिकल काउन्सिल, वाँसवारी, काठमाडौँका अध्यक्ष डा. दामोदर गजुरेल.....१
ऐ. का रजिष्ट्रार डा. नीलमणि उपाध्याय१

पुनरावेदक
विपक्षी

विरुद्ध

वाग्लुङ जिल्ला बिहु गा.वि.स. वडा नं.४ बस्ने चाहाना श्रेष्ठ१
सुनसरी जिल्ला इनरुवा नगरपालिका वडा नं.२ बस्ने सुलक्षणा श्रेष्ठ
.....१

चितवन जिल्ला खैरहनी गा.वि.स. वडा नं.२ बस्ने अकेश प्रधान१
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला धुलिखेल नगरपालिका वडा नं.४ बस्ने सहिष्णु श्रेष्ठ१
उदयपुर जिल्ला लेखानी गा.वि.स. वडा नं.९ बस्ने आलेखराज दाहाल१
सर्लाही जिल्ला भेलही गा.वि.स. वडा नं.५ बस्ने विरेन्द्र राउत१
सिराहा जिल्ला विधानगर गा.वि.स. वडा नं.५ बस्ने रञ्जितकुमार दास१
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला रविओपि गा.वि.स. वडा नं.९ बस्ने रामकला खत्री क्षेत्री
..१

प्रत्यर्थी
निवेदक

भरतपुर जिल्ला मध्यपुर थिमी नगरपालिका वडा नं.१० बस्ने रकी प्रजापति१
काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला रविओली गा.वि.स. वडा नं.९ बस्ने रामचन्द्र खत्री क्षेत्री ..१
सिराहा जिल्ला कृष्णपुर गा.वि.स. वडा नं.२ बस्ने खेमराज अधिकारी१
रूपन्देही जिल्ला बुटवल नगरपालिका वडा नं.६ बस्ने दिपक पाण्डे१
कास्की जिल्ला कास्कीकोट गा.वि.स. वडा नं.२ बस्ने ढाकाकुमार श्रेष्ठ१
अर्घाखाची जिल्ला खिल्जी गा.वि.स. वडा नं.५ बस्ने प्रकाश बन्जाडे१
खोटाङ जिल्ला वुइपा गा.वि.स. वडा नं.४ बस्ने अस्मिता राई१

तेह्रथुम जिल्ला पोखरी गा.वि.स. वडा नं.१ बस्ने मोनासिला संग्रौला
.....१

सप्तरी जिल्ला लालापट्टी गा.वि.स. वडा नं.१ बस्ने नरेश यादव१

शुरु आदेश गर्ने :-

माननीय न्यायाधीश श्री टीकाबहादुर हमाल

माननीय न्यायाधीश श्री सत्यराज गुरुङ्ग

पुनरावेदन अदालत पाटन ।

आदेश मिति :-

२०७०।३।१२

यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ता भएको मिति:- २०७०।५।७

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दा तत्कालीन न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम दर्ता भई निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको छ । प्रस्तुत फैसला सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ९१(४) र अनुसूचि १२ को ढाँचामा तयार गरिएको छ ।

शुरु निवेदन, लिखित जवाफका व्यहोरा र पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेशको व्यहोरा समेत सोही अदालतबाट भएको मिति २०७०।३।१२ को आदेशबाट देखिने हुँदा यहाँ सो कुराको पुनरावृत्ति गरिएको छैन ।

यस अदालतको निर्णय

हामीहरुले China को Dali University बाट MBBS अध्ययन गर्ने स्वीकृति पाई अंग्रेजी भाषामा अध्ययन गरे पश्चात् १ वर्ष चिनिया भाषामा इन्टर्नसीप गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा चिनिया भाषामा इन्टर्नसीप गर्न असम्भव भएकोले नेपाल मेडिकल काउन्सिलको मिति २०६४।१।२४ को इन्टर्नसीप सम्बन्धी निर्णयको बुँदा नं.३ मा " विदेशमा अध्ययन गरी कुनै विशेष बाध्यात्मक परिस्थिति भएमा नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न नेपाल मेडिकल काउन्सिलको पूर्व स्वीकृती लिई इन्टर्नसीप गर्न पाउने " व्यवस्था अनुसार निवेदन दिँदा स्वीकृति प्राप्त नभएकाले हक अधिकार संरक्षणका लागि नेपालमै इन्टर्नसीप गर्न दिनु भनी परमादेशको आदेश जारी गरि पाउँ भन्ने निवेदन व्यहोरा भएकोमा रीट निवेदकहरुले चीनमा MBBS अध्ययन गर्ने सिलसिलामा चिनिया भाषा अनिवार्य रूपमा जानेको हुनुपर्ने शर्तमा मंजुर गरी अध्ययन गरेकोमा कबुलियतनामा विपरीत नेपालमै इन्टर्नसीप गर्न पाउँ भन्ने माग

खारेज गरिपाउँ भन्ने लिखित जवाफ व्यहोरा देखिन्छ। नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न पाउँ भनी निवेदन लिई आएका निवेदकहरूलाई नेपाल मेडिकल काउन्सिलको मिति २०६४।१।२५ को इन्टर्नसीप सम्बन्धी निर्णयको दफा ३ अनुसार नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न अनुमति प्रदान गर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्छ भन्ने मिति २०७०।३।१२ मा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट आदेश भएको देखियो । उक्त आदेश उपर चित्त नबुझाई विपक्षी अध्यक्ष, नेपाल मेडिकल काउन्सिल बासवारी काठमाडौं समेतको तर्फबाट यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा मुख्यतः कानूनले स्पष्ट रूपमा कुनै भेदभाव नगरेको स्थितिमा एउटा प्रयोजनका लागि गरिएको कानूनी प्रावधानको अर्को अर्थ लगाउन नमिल्ने र कानूनले निर्धारण गरेको नियमित प्रकृयाको अनुशरण गर्ने दायित्व विपक्षीहरूको हुनेमा सोको विपरित रीट निवेदन गरेकै आधारमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको मिति २०७०।३।१२ को आदेश संविधान, मेडिकल काउन्सिल सम्बन्धी ऐन, नियम, निर्देशिका र प्रतिपादित सिद्धान्त विपरीत छ। इन्टर्नसीप सम्बन्धी निर्देशिकाको दफा १,२,३ लाई स्वीकार गरी Eligibility Certificate लिई विपक्षीहरू अध्ययन गर्न गएका, Chinese Language नजानेको कारणले दफा ३ मा उल्लिखित विशेष वा वाध्यात्मक परिस्थिति सृजना भएको भन्ने रीट निवेदनमा जिकिर लिएकोमा Internship गर्ने समयमा नेपालमा विद्यार्थीको परिवारमा कुनै दुःखद घटना घट्यो वा विद्यार्थी नै अस्वस्थको कारणले सो विद्यालयमा Internship गर्न नसक्ने गरी काबु बाहिरको परिस्थिति सृजना हुन आयो भने मानविय दृष्टिकोणले विद्यार्थीलाई विशेष वा वाध्यात्मक परिस्थिति सृजना भएको भनी नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न अनुमति दिने व्यवस्थालाई Chinese Language जान्न असम्भव भन्ने पुनरावेदन अदालतको आदेशमा उल्लेख गर्नु विद्यार्थी स्वयंले गरेको प्रतिबद्धता र सम्बन्धित विश्वविद्यालयले भर्ना हुन अनिवार्य रूपमा Chinese Language जानेको हुनुपर्छ भनी गरेको Admission Notice विपरीत छ। तसर्थ पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।३।१२ को आदेश बदर गरिपाउँ भन्ने जिकिर लिएको देखिन्छ।

पुनरावेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायणप्रसाद खनालले Internship गर्ने समयमा विद्यार्थी अस्वस्थ भएमा वा कुनै दुःखद घटना घटी काबु बाहिरको परिस्थिति सृजना हुन आई Internship गर्न नसक्ने स्थिति सृजना भएमा मात्र नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न अनुमति दिने व्यवस्था भएकोमा सो को विपरित Chinese Language नजानेको भनि नेपाल मै इन्टर्नसीप गर्नका लागि रीट निवेदकहरूले अनुमती माग गरेको कुरा विद्यार्थी

स्वयंले गरेको प्रतिबद्धता र सम्बन्धित विश्वविद्यालयले भर्ना हुन अनिवार्य रूपमा Chinese Language जानेको हुनुपर्छ भनी गरेको Admission Notice विपरीत हुँदा हुँदै पनि परमादेश जारी गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।३।१२ को आदेश त्रुटीपूर्ण हुँदा बदर गरिपाउँ भनी गर्नु भएको वहस समेत सुनियो ।

पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।३।१२ को आदेश मिलेको छ वा छैन र पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन ? सो बारेमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो ।

सो सम्बन्धमा विचार गर्दा, रीट निवेदकहरू चाहाना श्रेष्ठ, सुलक्षण श्रेष्ठ, अकेश प्रधान, सहिष्णु श्रेष्ठ, आलेखराज दाहाल, विरेन्द्र राउत, रञ्जितकुमार दास, रामकला खत्री क्षेत्री, रकी प्रजापति, रामचन्द्र खत्री क्षेत्री, खेमराज अधिकारी, दिपक पाण्डे, ढाकाकुमार श्रेष्ठ, प्रकाश बन्जाडे, अस्मिता राई, मोनासिला संग्रौला र नरेश यादवलाई चीनमा चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक (एम.वि.वि.एस.) अध्ययन गर्नु पूर्व नेपाल मेडिकल काउन्सिलको नियमानुसार योग्यता तथा मापदण्डहरू पूरा गरेको देखिएकाले सिफारिस गरिएको भनी नेपाल मेडिकल काउन्सिल, काठमाडौंले शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालय, काठमाडौंलाई पत्राचार गरेको तथा रीट निवेदकहरूलाई चीनको Dali University मा चिकित्सा शास्त्रमा MBBS अध्ययन गर्न स्वीकृति दिएको भन्ने शिक्षा मन्त्रालयको No objection letter को मिसिल संलग्न प्रतिलिपीहरूबाट देखिन आउँछ। सो बमोजिम निवेदकहरूले चीनको डाली विश्वविद्यालयबाट चिकित्सा शास्त्रको MBBS को शैक्षिक सत्रको अध्ययन पूरा गरेको देखिन आयो। Chinese Language Efficiency Test उत्तिर्ण गरेपछि Dali University मा Internship गर्न पाउने भन्ने चीनको Dali University को Notice for Internship बाट देखिन्छ।

नेपाल मेडिकल काउन्सिलको मिति २०६४।१।२४ को National Guidelines for Medical Internship Training 2007 को दफा ३ मा " विदेशमा अध्ययन गरेर नेपालमा इन्टर्नसीप गर्नुपर्ने कुनै विशेष वा बाध्यात्मक परिस्थिति भएमा सो परिस्थितिको जानकारी दिदै विद्यार्थीले आफू पढेको संस्था र नेपाल मेडिकल काउन्सिलको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र नेपाल भित्रका संस्थामा इन्टर्नसीप गर्न पाउनेछ " भन्ने उल्लेख भएको पाईयो। रीट निवेदकहरूले आफूले चिनिया भाषा नजानेकोले चीनमा इन्टर्नसीप गर्न असहज हुने भएकाले नेपालमा नै इन्टर्नसीप गर्न पाउँ भनी नेपाल मेडिकल काउन्सिलमा निवेदन पेश गरेको मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट देखिन्छ। चीनमा नै एम.वि.वि.एस. अध्ययन गरेका गौरी

मुखिया, दृष्टि पौडेल, अभिषेक मिश्रले चिनिया भाषा सिक्नुपर्ने कारण देखाई नेपालमा नै इन्टर्नसीप अध्ययन पूरा गर्न पाउँ भनी नेपाल मेडिकल काउन्सिल समक्ष माग गरेकोमा नेपाल मेडिकल काउन्सिलले मिति २०६८।१२।६ तथा मिति २०६९।६।२१ मा जो जससँग सम्बन्ध छ भन्ने विषयको पत्रमा " नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तर) को मिति २०६४।९।२ को निर्णयानुसार सरकारी अस्पतालमा Internship गर्ने व्यक्तिले Internship पछि नेपाल सरकारले खटाएको ठाउँमा एक वर्ष अनिवार्य रूपमा काम गर्नु पर्ने शर्त राखी Internship गर्न गराउन जानकारी गराइन्छ " भनी श्रीमान सचीव ज्यू, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय समेतलाई बोधार्थ दिई पत्राचार भएको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखियो । यसरी Internship गर्नको लागि आफूले मिति २०६४।१।२४ मा जारी गरेको National Guidelines for Medical Internship Training 2007 पछि रीट निवेदकहरू सरहकै चीनमा नै अध्ययन गरेका व्यक्तिहरू गौरी मुखिया र दृष्टि पौडेललाई मिति २०६८।१२।६ मा तथा अभिषेक मिश्रलाई मिति २०६९।६।२१ मा चिनिया भाषा सिक्नु पर्ने कारणले नेपाल मै Internship गर्न अनुमति दिएको मिसिलबाट देखिन आउँछ। एउटै विदेशी मुलुक चीनमा एम.वि.वि.एस. अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरूमध्ये एउटाले नेपालमा नै इन्टर्नसीप गर्नका लागि अवसर पाउने तर सोही सरहका रीट निवेदकहरूले नेपालमा Internship गर्न नदिने भनी Nepal Medical Council को निर्णयबाट रीट निवेदकलाई नेपालको संविधान द्वारा प्रदत्त समानताको मौलिक हकबाट वंचित भएको देखियो ।

नेपालको संविधान, भाग ३ को धारा १८. समानताको हक (१) मा " **सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुनेछन्। कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट वञ्चित गरिने छैन** " भन्ने मौलिक हकको व्यवस्था रहेको देखिन्छ । यस मौलिक हक अनुसार कानूनको संरक्षण र व्यवहार सबैलाई समान हुनु पर्ने देखिन्छ। यसै गरी The Universal Declaration on Human Rights, 1948 को Article 7. **All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any incitement to such discrimination** भन्ने समानता सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय घोषणापत्र समेत रहेको देखिन्छ। उक्त घोषणापत्रको धारा ७ बमोजिम कानूनको नजरमा सबै व्यक्ति समान रहने, कानूनको संरक्षणमा कसैलाई कुनै किसिमको विभेद नगरिने, सबैलाई जुनसुकै विभेद विरुद्ध कानूनी संरक्षणको प्रत्याभुत गरिने भन्ने देखिन आउँछ।

यसभन्दा पहिले पनि रीट निवेदकहरू जस्तै परिस्थिति परेका विद्यार्थीहरूलाई नेपालमा इन्टर्नसीप गर्न नेपाल मेडिकल काउन्सिलले अनुमति दिएकोमा समान परिस्थितिमा रहेका यी रीट निवेदकहरूलाई पनि समान व्यवहार गर्नुपर्नेमा रीट निवेदकहरूलाई नेपालमा

इन्टरनेसीप गर्नबाट रोक लगाउने कार्य नेपालको संविधान तथा मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्रको रोहमा समेत मान्य हुने देखिन आएन।

अतः पुनरावेदन अदालत पाटनबाट रीट निवेदकहरुलाई नेपाल मै इन्टरनेसीप गर्न दिनु भनी परमादेशको रीट जारी गर्ने गरी मिति २०७०।३।१२ मा भएको आदेश मिलेकै देखिंदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- सुदिपकुमार भट्टराई

कम्प्यूटर अपरेटर:- उत्तरमान राई

इति संवत् २०७४ साल आश्विन २६ गते रोज ५ शुभम्